

N a d b i t k a

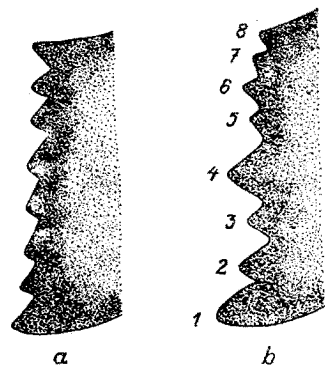
JERZY WIŚNIEWSKI

ZMIENNOŚĆ OSOBNICZA ZĄBKOWANIA ŻUWACZEK ROBOTNIC
NIEKTÓRYCH GATUNKÓW MRÓWEK Z RODZAJU *FORMICA* L.
(HYM., FORMICIDAE)

W literaturze mirmekologicznej przy opisie narzędzi gębowych mrówek z rodzaju *Formica* L. z reguły podaje się, że żuwaczki posiadają na wewnętrznych krawędziach po 8 chitynowych ząbków, z czego tylko pierwszy jest nieco większy, natomiast pozostałe są podobne pod względem wielkości i kształtu. Dla zilustrowania opisu reprodukuje się najczęściej rysunek żuwaczki *Formica sanguinea* L a t r. zaczerpnięty z pracy F o r e l a (1874) (ryc. 1a). Rysunek ten znaleźć można także w pracach E s c h e r i c h a (1906) i S c h m i e d e n k n e c h t a (1930). Ostatnio V a n B o v e n (1970) przyjął ten typ ząbkowania jako reprezentatywny dla całego rodzaju *Formica* L.

Ryc. 1. Ząbkowanie żuwaczek: a — *Formica sanguinea* L a t r. (według Forela za Escherichem — 1906),
b — *Formica rufa* L.

Abb. 1. Gezähnung des Oberkiefers; a — *Formica sanguinea* L a t r. (von Forel nach Escherich — 1906),
b — *Formica rufa* L.

Na podstawie analizy około 5 tysięcy robotnic zebranych w różnych zachodnich regionach kraju starano się ustalić prawidłowość ząbkowania żuwaczek, a także ich zmienność osobniczą u pięciu następujących gatunków mrówek: *Formica rufa* L., *F. polyctena* F ö r s t., *F. pratensis* R e t z., *F. truncorum* F. i *F. sanguinea* L a t r. Z analizy tej wynika, że u badanych gatunków mrówek ząbkowanie żuwaczek jest bardzo podobne, a typowy schemat ząbkowania (ryc. 1b) scharakteryzować można w następujący sposób. Pierwszy ząbek jest zawsze największy, drugi jest od niego znacznie mniejszy. Następnym co do wielkości jest czwarty ząbek, na bokach